

Výchova k vedomiu smrteľnosti

Mgr. Tatiana Hrušovská

KATEDRA KOMUNIKAČNEJ A LITERÁRNEJ VÝCHOVY, PdF PREŠOVSKÁ UNIVEZITITA V PREŠOVE

„Je to úžasné, jak snadno a ochotně se umírá v literatuře“
(Karel Čapek)

Výchova k vedomiu smrteľnosti (výchova k umieraniu)

- Dieťa by malo vedieť rozoznať čas a objavovať proces starnutia, zmysel života, životný cyklus; poznať rôzne podoby straty a smrti. Umelecký text môže byť pre dieťa pomocníkom, ukazovateľom spôsobu, ako sa so stratou a smrťou vyrovnáť.

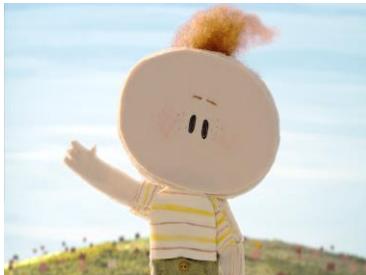
(Rusňák 2021; Šubrtová 2007)

- náhodný spôsob - smrť člena rodiny, školy, domáceho miláčika
- zámerný spôsob - zaradenie do rozvrhu, edukačného programu

(Maruščáková 2006)

Záberný spôsob

- Zyppiho kamaráti a Jablčka (Liga za duševné zdravie - Plamienok)
- Lebo mi veľmi chýbaš (zakladač spomienok - Aysie Bosse)
- animovaný film Šarkan (Martin Smatana)
- Discussing death with young children (T. C. Olin)

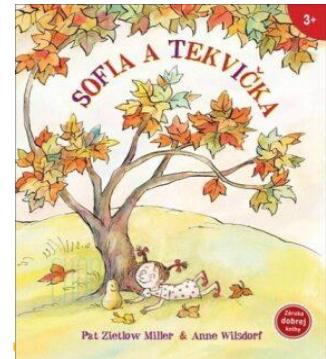
Zippyho
kamaráti

Rastlina

Sadenie	Starostlivosť	Cyklus/čas	Dotyk	Uroda	Vädnutie	Zmeny
Čo všetko rastlina pre život potrebuje?	Čo sa stane, ak budem rastlinu príliš veľa polievať?	Kedy sa kvety otvárajú, kedy majú púčiky?	Ako sa dotýkame rastliny?	Ako rastie ovocie, kým je zrelé?	Ako sa rastlina mení?	Ako sa strom mení počas ročných období?

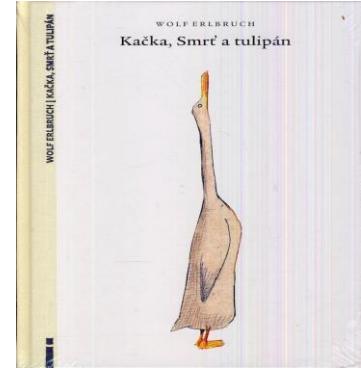
(Zdroj: vlastné spracovanie; podľa Olin 2016)

Živočích

	<i>Pohyb</i>	<i>Dych</i>	<i>Strava</i>	<i>Dotyk</i>
Život	chodí, beží, pláva, hrá sa	pohyb hrudníka pri nádychu a výdychu	kŕmenie (aby rástli a boli zdravé)	jemné pohladenie (aby mu neublížili)
Smrť	nepohybuje sa	nedýcha, nepohybuje sa hrudník	mŕtve zviera už nemôže jest'	nedotýkame sa

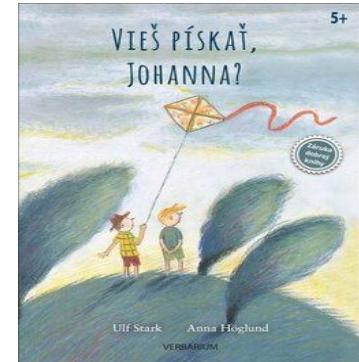
(Zdroj: vlastné spracovanie; podľa Olin 2016)

Človek

život	rola dospelého človeka komunikácia doma a v škole
strata, smrť	pravidlá a interpretácia proces detského smútku zvládanie emócií

(Zdroj: vlastné spracovanie; podľa Olin 2016)

Náš výskum

Výskumný problém	Strata a smrť v jazykovej reflexii dieťaťa mladšieho školského veku.
Výskumná otázka 2	Aký je literárny obraz témy straty a smrti orientovaný na dieťa mladšieho školského veku?
Ciel 2	Analyzovať a interpretovať vybraný súbor literárnych textov pre deti s téhou straty a smrti blízkeho.
Úloha 2	Vytypovať vhodné mimočítankové literárne texty s touto téhou a vybrane texty interpretovať.
Metódy	kvalitatívna obsahová analýza
Výskumný súbor	textové a vizuálne produkty literatúra pre deti a mládež

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Výsledné dátá

DIDA4!

		Rastlina	Živočich	Človek
Explicitne	3/4 +			
	5/6+		Kačka, Smrt' a tulipán (Wolf Elbruch)	Ja som Smrt' ² (Elisabeth Helland Larsenová)
	7/8+			Kam odišiel dedko? ³ (Catherine Hauseová)
	9/10+			Adela, ani to neskušaj! (Peter Karpíšký)
	all ages			Anjelik vo vysokej tráve (Vladimír Hanuliak)
Implicitne	3/4 +	Sofia a Tekvička (Pat Zietlow Miller a Anne Wilsdorf) Tukoni (Oksana Bula)	Čakanie na Vlka (Sandra Dieckann) Na vrchol kopca (Marianne Dubuc)	Ked' zaklope smútok ⁴ (Eva Eland)
	5/6+		Dlhé putovanie (Martin Widmark a Emilia Dziubak)	Vieš piškať, Johanna? (Ulf Stark)
	7/8+			Utek (Marek Vadas)
	9/10+	Strom, ktorý dáva (Shel Silverstein)		Anton a Jonatán (Jostein Gaarder)
	all ages			Vzdialenosť medzi mnou a čerešňou (Paola Peretti)
				Pisťalkár (Erik Jakub Groch)
				Knižka otázok (Jostein Gaarder)

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Čiastkové zistenia

- V mimočítankových textoch je motív straty a smrti kategorizovaný cez koncept straty a smrti rastliny, živočícha a človeka v imlicitnej a explicitnej podobe.
- Motív smrti nie je tabuizovaný, ale skôr ide o marginalizovanú tému.
- Tabuizácia spočíva skôr v interpretácii textov, resp. v rozhovoroch učiteľa alebo rodiča s dieťaťom.

Literatúra

MARUŠČÁKOVÁ, I., 2006. *Vývoj konceptu smrti: rigorózna práca [online]*. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/26581/42090363/?q>

OLIN, T. C. , 2016. *Discussing Death with Young Children [online]*. Electronic Theses, Projects, and Dissertations. Paper 323. California State University – San Bernardino. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z:
<https://core.ac.uk/download/pdf/55336748.pdf>

RUSŇÁK, R. a T. BACHUROVÁ. 2021. *Tematika straty, smrti a bolesti v literatúre pre deti a mládež a jej didaktická interpretácia v primárnom vzdelávaní*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-2683-6.

ŠUBRTOVÁ, M., 2007. *Tematika smrti v české a světové próze pro děti a mládež*. Brno: Masarykova univerzita.

<https://www.zippy.sk/>
<https://www.bfilm.sk/sarkan-2019>

Pramene

- BOYENE**, J., 2014. *Chlapec v pásikavom pyžame*. Bratislava: Slovart. ISBN 978-80-5561277-5.
- BOSSE**, A., 2018. *Lebo mi veľmi chýbaš*. Bratislava: E. J. Publishing. ISBN 978-80-972977-2-5.
- BULA**, O., 2021. *Tukoni. Obyvateelia lesa*. Bratislava: Ikar. ISBN 978-80-551-7287-3.
- DIECKMANN**, S., 2020. *Čakanie na Vlka*. Bratislava: Ikar. ISBN 978-80-551-7049-7.
- ERLBRUCH**, W., 2013. *Kačka, Smrť a tulipán*. Prešov: Občianske združenie Slniečkovo. ISBN 978-80-89314-26-3.
- ELAND**, E., 2021. *Keď zaklopne smútok*. Bratislava: E. J. Publishing. ISBN 978-80-9995406-0.
- GAARDER**, J., 2014. *Anton a Jonatán*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-0369-9.
- GAARDER**, J., 2013. *Knižka otázok*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-0003296-2.
- GROCH** E. J., 2007. *Pišťalkar*. Banská Bystrica: Slniečkovo. ISBN 80-969577-7-5.
- KARPINSKÝ**, P., 2016. *Adela, ani to neskúšaj!* Bratislava: Perfekt. ISBN 978-80-8046-766-1.
- LARSENĽOVÁ**, E. H. a M. SCHNEIDERĽOVÁ, 2016. *Ja som Smrť*. Banská Bystrica: Knižná dielňa. ISBN 978 80-970776-7-9.
- LUNDE**, M., 2019. *Snehová sestra*. Bratislava: Tatran. ISBN 978-80-222-1042-3.
- MILLER**, P. Z. a A. WILSDORF, 2019. *Sofia a Tekvička*. Bratislava: Verbarium. ISBN 978-80-89956-80-7.
- PERETIĽOVÁ**, P., 2019. *Vzdialenosť medzi mnou a čerešňou*. Bratislava: Fortuna Libri. ISBN 978-80-8142-857-9.
- STARK**, U., 2019. *Vieť pískať, Johanna?* Bratislava: Verbarium. ISBN 978-80-89956-83-8.
- ULIČIANSKY**, J. ed., 2007. *Anjelik vo vysokej tráve*. Bratislava: Perfekt. ISBN 978-80-8046-379-3.
- VADAS**, M., 2016. *Útek*. Bratislava: OZ Brak. ISBN 978-80-972028-5-9.
- WIDMARK**, M. a E. DZIUBAK, 2020. *Dlhé putovanie*. Bratislava: Ikar. ISBN 978-80-5516764-0.
- SILVERSTEIN**, S., 2011. *Strom, ktorý dáva*. Prešov: Slniečkovo. ISBN 978-80-89314-20-1.
- SUSSOVÁ**, E. a A. HOGLUNDĽOVÁ. 2020. *Všetci sa pytajú prečo*. Banská Bystrica: Knižná dielňa. ISBN 978-80-972841-4-5.

Kontakt

tatiana.hrusovska@smail.unipo.sk